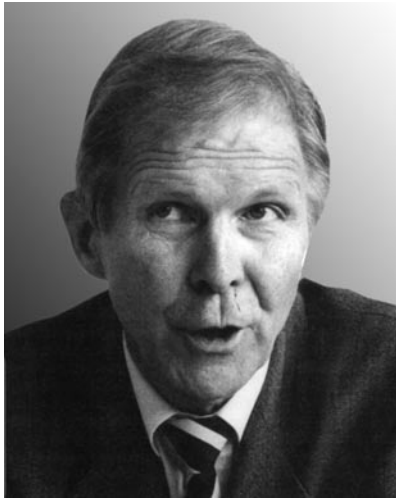

MATKAILUN KASVU JA VALTATAISTELU JOHTIVAT MEKIN PERUSTAMISEEN

Bengt Pihlström

Bengt Pihlström

dipl. ekonomi

*KTM:n neuvotteleva virkamies
1994 -1998*

MEKin johtaja 1973 – 1994

*KTM:n matkailutoimiston toimis-
topäällikkö 1972 – 1973*

*Matkailuneuvoston pääsihteeri
1969 - 1972*

*SMY/SML: ulkomaanosaston pääl-
likkö 1960-69*

Matkailun edistämiskeskuksen perustaminen oli seurausta 1960-luvun monista dramaattisistakin tapahtumista. Toisaalta oli kysymys matkailuliikenteen nopeasta kasvusta ja sen mukana matkailun lisääntyvästä merkityksestä sekä vaihtotaseelle että alueelliselle kehittämiselle. Toisaalta oli kysymys kovasta valtataistelusta.

Autolautat ja Super Caravellet avasivat täysin uusia mahdollisuuksia tulla Suomeen ja kehityksen huipentumana oli Suomen vuonna 1967 tekemä yli 30 prosentin devalvaatio, joka yhdessä yössä teki Suomesta edullisen lomamaan ja ennen kaikkea houkuttelevan ostosmatkailumaan ruotsalaisille. Matkailun kasvua seurasi investointialto.

Käynnissä oli toisaalta myös kova valtataistelu. Suomen Matkailijayhdistys, sittemmin Matkailuliitto, toimi matkailualan keskusjärjestönä ja ylläpiti sekä omia että valtion rakentamia matkailumajoja ja huolehti valtion varoin Suomen markkinointitoiminnasta ulkomailla. Matkailijayhdistyksen ulkomaanosasto hallinnoi myös Suomen ulkomailla sijaitsevia toimistoja, joita siihen aikaan oli seitsemän omaa ja kaksi yhteisphojoismaista.

Valtionhallinnossa matkailuasiat kuuluivat kululaitosten ja yleisten töiden ministeriölle, jossa matkailua hoidettiin yhden virkamiehen sivutyönä. Nyt haluttiin muutosta. Vuonna 1963 asetettiin kauppaneuvos Aki Marten johdolla matkailun kehittämiskomitea, joka seuraavana vuonna esitti, että matkailuasiat siirrettäisiin kauppa- ja teollisuusministeriöön. Eduskunnassa suuri joukko kansanedustajia, ensimmäisenä allekirjoittajana Väinö Leskinen, ehdotti valtion matkailulautakunnan asettamista. Tämän jälkeen kehitys oli nopeaa: matkailun kehitysrahasto perustettiin, KTM:stä tuli matkailuministeriö, Jaakko Paavela nimitettiin matkailun ylitarkastajaksi ja asetettiin matkailuneuvosto eräänlaisena komiteana.

Vuonna 1969 perustettiin matkailuneuvosto, jonka toimistoksi tuli silloisen SMY:n ulkomaanosasto, jonka osastopäällikkönä toimi Bengt Pihlström. Ulkomailla olevat toimistot siirtyivät matkailuneuvos-

toon. Kauppa- ja teollisuusministeriön ja Suomen Matkailuliiton kesken solmittiin sopimus, jonka sisällöstä neuvoteltiin pitkään.

MEK perustetaan

Matkailuneuvosto oli vain välietappi. Jo melko pian matkailuneuvoston perustamisen jälkeen 1969 ryhdyttiin pohtimaan uutta organisaatiota. Vuonna 1971 oli ensimmäinen luonnos Valtion matkailun edistämiskeskukseksi valmiina.

Perustelut MEKin perustamiseksi olivat melko selvät. Kotimaan matkailua haluttiin nostaa esille ja katsottiin, että juoksevia asioita ei tulisi hoitaa ministeriössä, johon vuonna 1971 oli perustettu matkailutoimisto. Ennen kaikkea katsottiin, että komitea eli silloinen matkailuneuvosto ei ollut sopiva johtamaan toimintaa.

Eduskunnan talousvaliokunnassa pohdittiin hallituksen esitystä. MEKin tärkeimmäksi tehtäväksi todettiin matkailun kehittämisohjelman laatiminen. Pelättiin matkailun aikaansaamia ympäristöhäiriöitä, kaivattiin suuria matkailukeskuksia, haluttiin saada valtion matkailukiinteistöt kuntoon ja toivottiin, että kaikille kansankerroksille luotaisiin mahdollisuus viettää lomaa. Kaikki nämä asiat olivat sittemmin näkyvästi esillä MEKin 1970-luvun toiminnassa ja sen jälkeenkin. Valiokunta teki ainoastaan yhden muutoksen esitettyyn lakitekstiin: matkailuasiain neuvottelukunta lisättiin lakiin eikä vain asetukseen. Tämä loi ristiriitaisen tilanteen neuvottelukunnan ja MEKin johtokunnan välille, neuvottelukunnan johtoon kun tuli matkailuasioista vastaava ministeri.

Toiminta vauhdilla käyntiin

MEKin toiminta lähti nopeasti liikkeelle, olihan ulkomaanorganisaatio ja keskustuimisto jo valmiina. Vaikka johtokunta kokoontui ensimmäisen kerran vasta 28.2.1973, pidettiin tuon vuoden aikana 26 kokousta, mikä jäi MEKin vuosiennätykseksi.

Jo alusta asti tehtiin linjauksia, jotka ovat jääneet MEKille tunnusomaisiksi. Tärkein lienee globaalinen näkemys, joka ilmeni mm. siten, että jo ensimmäisessä kokouksessa keskusteltiin markkinointikampanjoista USA:ssa ja Japanissa. Vähän myöhemmin pohdittiin jäsenyyttä Maailman Matkailujärjestö WTO:ssa ja esiteltiin luonnos matkailusopimukseksi Neuvostoliiton kanssa. Toinen huomiota herättävä asia oli julkaisutoiminnan laa-

jentaminen, 50 ulkomaisen matkailutoimittajan kutsuminen Suomeen, elokuvatuotannon aloittaminen, kansainvälisten matkailukongressien kutsuminen Suomeen ja incentive-matkailun edistäminen.

Toiminta kotimaassa

Mutta MEKin laajaan toimeksiantoon kuului myös kehittämistehtävät kotimaassa. Keväällä 1973 oli alkanut keskustelu kotimaan toimistoverkostosta, ja jo toisessa johtokunnan kokouksessa oli esillä ajatus Pohjois-Suomen toimiston perustamisesta. Seuraavassa kokouksessa käsiteltiin Lahden kaupungin tarjousta sijoittaa MEKin keskustuimisto Lahteen tai ainakin perustaa sinne Etelä-Suomen toimintayksikkö.

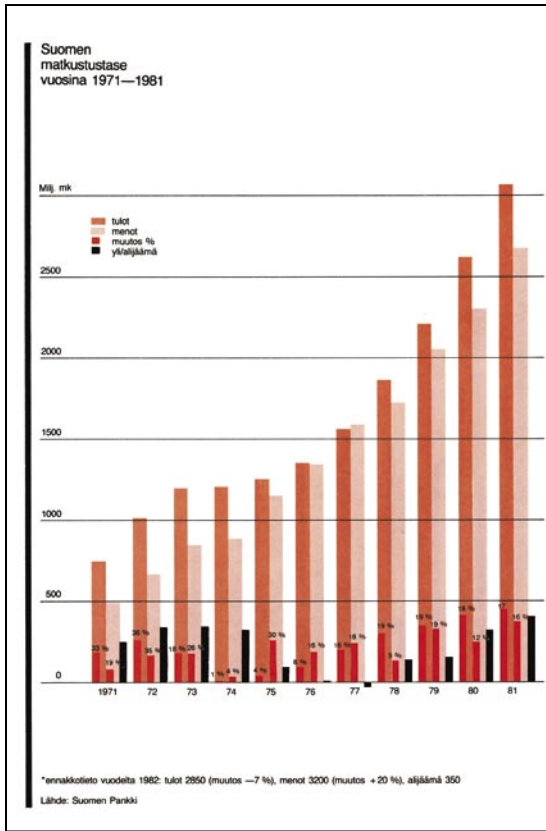
Myös tärkeimmät investointipäätökset kulkivat MEKin johtokunnan kautta, sillä se antoi lausuntoja aluepoliittisista avustuksista KTM:lle. Rantaloma ja Äkäshotelli olivat ensimmäisen vuoden listoilla. Johtokunta myös katsoi, että valtion omistamat matkailukiinteistöt tulisi myydä, aluksi Kalajoki ja Koli.

Keinot ja välineet

MEK pyrki täyttämään tehtävänsä erilaisten tapahtumien ja foorumien avulla. Jo vuonna 1969 oli Suomen Matkailuneuvosto ensimmäisenä pohjoismaana järjestänyt workshopin ulkomaisille ostajille. Näistä workshoppeista kehittyi sitten suurin suomalaisten matkailutuotteiden markkinointi- ja myyntitapahtuma Purpuri, joka järjestettiin ensimmäisen kerran 1980. Nyt Purpuri on saanut rinnalleen talvimatkailun edistämiseen tähtäävän Snowball-tapahtuman ja luontomatkailuun liittyvän Savotan.

Laajan yhteistyön aikaansaaminen oli avainkysymys MEKin tuloksellisuuden kannalta. Ensimmäinen Matkailuparlamentti järjestettiin vuonna 1978. Parlamentti järjestettiin joka toinen vuosi, kunnes nykyinen Maailman Matkailupäivän seminaari korvasi sen.

Parlamenttien lisäksi järjestettiin myös alueseminaareja ja päätoimittaja-tapaamisia. Investointityöryhmät olivat tarpeellisia liiallisen investointihalukkuuden torjumiseksi. Uusien trendien seuraaminen näkyi ATK-toimikunnan perustamisessa ja sen jatkaessa MAVI-työryhmänä. Yksi merkittäviä innovaatioita oli myös ympäristöasioihin painuvan YS-MEK-työn aloittaminen.

MEKin alkutaivalta kultasi ns. matkustustaseen pysyminen lähes jatkuvasti positiivisena. Taseessa vertailtiin ulkomaisista matkailijoista saatavia tuloja suomalaisten ulkomaanmatkailun aiheuttamiin menoihin. Moni piti laskentatapaa omituisena: ”kuin verrattaisiin omenavientä ja banaanituontia”. Matkailusilmässä 1/1983 julkaistussa taulukossa mustat pylväät kuvaavat matkustustaseen ylijäämää (ja vuoden 1977 pientä alijäämää). Kun Ruotsin kruunun devalvoitumisen jälkeen 1982 tase muuttui pysyvästi alijäämäiseksi, laskentatavasta vaivihkaa luovuttiin (kruunun osuus taseen tuloista oli yli puolet).

Matkailun kehittämisohjelma

MEKin tärkeimmäksi tehtäväksi oli eduskunta kuitenkin todennut kehittämisohjelman laatimisen. Ensimmäinen ohjelma vuosille 1975 - 1985 sisälsi valtakunnallisen markkinointiyhtiön ja keskusvaraamon perustamisen. Tämä aikaansai vastalauseiden tulvan samoin kuin ehdotus, että kaikille suomalaisille maksettaisiin samansuuruinen lomapalkka.

Ensimmäinen kehittämisohjelma tehtiin MEKin omin voimin. Vastaanotosta viisastunut MEK teki sitten seuraavat kolme ohjelmaa tiiviissä yhteistyössä elinkeinon ja muiden sidosryhmien kanssa. Analyysi niiden sisällöstä kertoo, miten sidoksissa ohjelmat olivat taloudelliseen tilanteeseen. Samalla ne kuitenkin kertovat, miten varteenotettava elinkeino kehittyi ja miten yhdessä voitiin sopia, millä tavalla MEK voisi parhaiten parantaa elinkeinon toimintaedellytyksiä.

Matkailu-Suomen ulkomaanmarkkinointi

Suomea on markkinoitu ulkomailla matkailumaa-
na jo vuodesta 1926 lähtien. Ensimmäinen Suomen Matkailijayhdistyksen (sittemmin Matkailuliitto) hallinnoima toimisto perustettiin vuonna 1926 Tukholmaan. Tasan kymmenen vuoden kuluttua siitä aloitettiin toiminta New Yorkissa. Toisen maailman sodan jälkeen vuonna 1951 Euroopan hiljalleen toipuessa sodan vaurioista päätettiin lähteä luomaan Suomi-kuvaa Pariisiin. Vuonna 1956 käynnistyi toiminta Saksassa Münchenissä. Seuraavana vuonna avattiin Lontoon toimisto.

1960-luvulla ulkomaanverkosto lisääntyi jälleen kolmella toimistolla. Vuonna 1961 avattiin Hampurin toimisto, joka vastasi markkinoinnista myös Kööpenhaminassa. Italiassa toimittiin kolmen vuoden ajan 1964 - 1967 ja 1967 avattiin Amsterdamin toimisto.

Scandinavian Travel Commissionin toimintaan Los Angelesissa Suomi liittyi 1954.

MEK aloitti toimintansa 1. maaliskuuta 1973. Seitsemänkymmentäluvulla keskityttiin MEKin roolin rakentamiseen ja ulkomaanverkostoa laajennettiin vasta 1979 avaamalla Pohjoismaihin toimistot Osloon ja Kööpenhaminaan.

[Artikkeli on julkaistu Matkailusilmä-lehdessä MEKin täyttäessä 25 vuotta 1.3.1998.]